

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A. Να αποδώσετε στη νέα ελληνική το απόσπασμα : "Ἐπειδὴ πᾶσαν πόλιν ὀρώμεν ... ἔστι τάξις τις".

Επειδή βλέπουμε ότι κάθε πόλη είναι ένα είδος κοινότητας και ότι κάθε κοινότητα έχει συσταθεί για χάρη κάποιου αγαθού (γιατί όλοι κάνουν όσα κάνουν για να πετύχουν κάτι που θεωρούν καλό), είναι φανερό ότι όλες οι κοινότητες επιδιώκουν κάποιο αγαθό, και φυσικά αυτή που είναι ανώτερη από όλες και περιλαμβάνει όλες τις άλλες επιδιώκει το ανώτερο από όλα τα αγαθά. Η κοινότητα αυτή είναι η λεγόμενη "πόλις" ή η κοινωνία η πολιτική.

Γ' αυτόν που ασχολείται με το σύστημα διακυβέρνησης μιας πόλης, δηλαδή με το ποια είναι η φύση και ποια τα χαρακτηριστικά της κάθε επιμέρους πολιτείας, το πρώτο σχεδόν θέμα για διερεύνηση είναι να δει σχετικά με την πόλη τι είναι τελικά η πόλη. Γιατί σήμερα υπάρχουν διαφορετικές γνώμες πάνω σ' αυτό το θέμα, καθώς άλλοι λένε πως η πόλη έκανε την τάδε συγκεκριμένη πράξη και άλλοι λένε πως δεν την έκανε η πόλη αλλά η τάδε συγκεκριμένη ολιγαρχική «κυβέρνηση» ή ο τάδε συγκεκριμένος τύραννος. Έπειτα βλέπουμε ότι όλη η δραστηριότητα του πολιτικού και του νομοθέτη έχει να κάνει με την πόλη, ενώ το πολίτευμα είναι ένας τρόπος οργάνωσης αυτών που κατοικούν στη συγκεκριμένη πόλη.

B1. Στην αρχή των "Πολιτικών" του ο Αριστοτέλης αποτιμώντας την αξία της "πόλεως" στη ζωή των ανθρώπων διατυπώνει μία από τις θεμελιώδεις θέσεις της πολιτικής φιλοσοφίας του. Να την καταγράψετε αναλύοντας παράλληλα τη συλλογιστική πορεία με την οποία καταλήγει σε αυτή.

Στην αρχή της πραγματείας του ο Αριστοτέλης διατυπώνει την άποψη ότι η "πόλις", η πολιτικά συγκροτημένη κοινωνία, αποσκοπεί με τη συγκρότησή της στην πραγμάτωση του ανώτατου ανθρώπινου αγαθού ("εὐδαιμονία"). Για να φτάσει σε αυτή τη διαπίστωση, η σκέψη του φιλοσόφου κινήθηκε ως εξής:

Α΄ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ

α. κάθε "πόλις" αποτελεί μια μορφή "κοινωνίας", δηλαδή συμβιωτικής κοινότητας ή ομάδας [προκειμένη αυταπόδεικτη, εφόσον βασικό γνώρισμα κάθε τέτοιας οντότητας είναι η ύπαρξη συλλογικών μορφών δράσης για την επίτευξη ενός κοινού στόχου και η "πόλις" είναι μια οντότητα στα πλαίσια της οποίας αναπτύσσεται κοινή δράση]

β. κάθε μορφή "κοινωνίας" συγκροτείται για την πραγμάτωση κάποιου "άγαθού" [προκειμένη θεμελιωμένη πάνω στην αριστοτελική τελεολογία, σύμφωνα με την οποία κάθε τι που υπάρχει ή γίνεται στο σύμπαν υπάρχει ή γίνεται για την επίτευξη κάποιου στόχου / "άγαθού". Με άλλα λόγια: για τον Αριστοτέλη κάθε συνειδητή ανθρώπινη ενέργεια -και τέτοια είναι και η συγκρότηση "κοινωνίας"- είναι εξ ορισμού σκόπιμη]

άρα:

γ. όλες οι "κοινωνίες" (άρα και η "πόλις") απσκοπούν στην πραγμάτωση κάποιου "άγαθού".

Β΄ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ

α. κάθε "κοινωνία" απσκοπεύει στην πραγμάτωση αγαθού αντίστοιχου με την αξία της, δηλ. ανάλογου με τη θέση της στην κλίμακα ιεράρχησης των ανθρώπινων "κοινωνιών" [προκειμένη που δεν διατυπώνεται ρητά αλλά εννοείται από τα συμφραζόμενα. Σύμφωνα με αυτή, αν μια "κοινωνία" Α στοχεύει σε ένα "άγαθόν" Α και μια "κοινωνία" Β είναι αξιολογικά ανώτερη από την "κοινωνία" Α, τότε και το "άγαθόν" Β, στο οποίο εκείνη στοχεύει, είναι ανώτερο από το "άγαθόν" Α]

β. η "πόλις" είναι η αξιολογικά ανώτερη μορφή "κοινωνίας" και συνάμα εμπεριέχει όλες τις άλλες [θέση που ο Αριστοτέλης θα τεκμηριώσει στη συνέχεια στηριζόμενος σε δύο αποκλειστικά γνώρισμα της "πόλεως", την πολιτική συγκρότησή της και την απόλυτη αυτάρκειά της]

άρα :

γ. το "άγαθόν" το οποίο επιδιώκει να πραγματώσει με τη συγκρότησή της η τελειότερη και εδαφικά εκτενέστερη συμβιωτική κοινότητα είναι το ανώτερο ανθρώπινο αγαθό ("εὐδαιμονία").

B2. Ποια ζητήματα διατείνεται ο Αριστοτέλης ότι ανακύπτουν στην επισκόπηση "περὶ πολιτείας" και για ποιους λόγους ; Ποια μέθοδο εφαρμόζει ο φιλόσοφος προκειμένου να διερευνήσει τη συγκεκριμένη έννοια ;

Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι για να καταστεί δυνατή η επισκόπηση "περὶ πολιτείας", είναι απαραίτητο να αποσαφηνιστεί πρώτα το περιεχόμενο της έννοιας «πόλις», να δοθεί δηλαδή ένας σαφής και ακριβής ορισμός της. Οι λόγοι που κατά την άποψή του επιβάλλουν κάτι τέτοιο, είναι οι ακόλουθοι:

α. η διατύπωση κατά καιρούς διαφορετικών και συχνά αντικρουόμενων απόψεων σχετικά με το πραγματικό περιεχόμενο της έννοιας «πόλις», δηλαδή σχετικά με τα πρόσωπα που εκείνη αντιπροσωπεύει (το σύνολο των πολιτών ή το άτομο / άτομα που βρίσκονται στην εξουσία), όταν μέσω των συντεταγμένων οργάνων της λαμβάνει συγκεκριμένες πολιτικές αποφάσεις · με άλλα λόγια, παραμένει ασαφές και αδιευκρίνιστο ποια είναι ακριβώς η οντότητα εκείνη που απόκαλείται πολιτεία και η οποία φέρει την ευθύνη για την τέλεση κάθε πολιτικής πράξης και ακόμη, αν μπορεί να θεωρηθεί ως οντότητα με συνέχεια και διάρκεια μέσα στο χρόνο, ανεξάρτητα από τα πρόσωπα που κάθε φορά την αντιπροσωπεύουν ("οί μὲν φάσκοντες...ἢ τὸν τύραννον")

β. το γεγονός ότι η δραστηριότητα τόσο των πολιτικών όσο και των νομοθετών αφορά στο σύνολό της την «πόλιν», καθιστώντας έτσι αναγκαία τη διερεύνηση της ουσίας της προκειμένου να κατανοηθούν πλήρως ο ρόλος και η δραστηριότητα εκείνων ("τοῦ δὲ πολιτικοῦ...οὔσαν περὶ πόλιν")

γ. το γεγονός ότι το πολίτευμα είναι ένα σύστημα οργάνωσης που διέπει τις σχέσεις όσων διαβιούν σε μια «πόλιν» και που, κατά συνέπεια, για να καθοριστεί η ουσία του, θα πρέπει πρώτα να αποσαφηνιστεί η ουσία και το περιεχόμενο εκείνης ("ἢ δὲ πολιτεία...τάξις τις").

Στη συνέχεια, ο Αριστοτέλης διατυπώνει την άποψη ότι, για να καταστεί δυνατός ο ορισμός της έννοιας «πόλις», θα πρέπει πρώτα να καθοριστεί το περιεχόμενο της έννοιας «πολίτης». Σύμφωνα με το φιλόσοφο, αυτό είναι απαραίτητο να γίνει για δύο λόγους:

α. η «πόλις» ανήκει στην κατηγορία των σύνθετων πραγμάτων, αποτελεί δηλαδή ένα σύνολο («ὄλον») που απαρτίζεται από επιμέρους στοιχεία («μέρη»), από τα οποία το μικρότερο και στοιχειωδέστερο είναι ο «πολίτης». Είναι λοιπόν φυσικό και επόμενο ότι, για να γνωρίζει κανείς τι είναι το σύνολο, θα πρέπει πρώτα να γνωρίζει τι είναι τα μέρη από τα οποία αποτελείται ("ἢ πόλις τῶν συγκειμένων... πλῆθός ἐστιν")

β. δεν υπάρχει μια κοινά παραδεκτή άποψη για το τι είναι «πολίτης», καθώς σε κάθε πολίτευμα ισχύουν διαφορετικά κριτήρια για να αποδοθεί σε ένα άτομο η συγκεκριμένη ιδιότητα ("καὶ γὰρ ὁ πολίτης ἀμφισβητεῖται...οὐκ ἔστι πολίτης"). Διαπιστώνουμε επομένως ότι ο Αριστοτέλης εφαρμόζει την αναλυτική μέθοδο προκειμένου να ορίσει την έννοια «πολιτεία»: σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, για να διερευνηθεί το περιεχόμενο μιας σύνθετης έννοιας ή οντότητας, θα πρέπει πρώτα να διερευνηθεί το περιεχόμενο των επιμέρους στοιχείων από τα οποία αυτή αποτελείται. Έτσι, για να οριστεί η έννοια «πολιτεία», θα πρέπει πρώτα να οριστεί η έννοια «πόλις» (αφού η «πολιτεία» / το πολίτευμα είναι κάτι που εφαρμόζεται σε μια «πόλιν»), και για να οριστεί η έννοια «πόλις», θα πρέπει πρώτα να οριστεί η έννοια «πολίτης» (αφού η «πόλις» είναι μια οντότητα που απαρτίζεται από «πολίτες»).

B3. Ποια νέα στοιχεία για την "πόλιν" προσκομίζει ο Αριστοτέλης στο μεταφρασμένο απόσπασμα που ακολουθεί και πώς αυτά συνδέονται με τον τελικό σκοπό συγκρότησής της, όπως αποτυπώνεται στην αρχή της πραγματείας του;

Στο μεταφρασμένο απόσπασμα ο Αριστοτέλης ισχυρίζεται ότι η "πόλις" είναι μια σύνθετη κοινωνική οντότητα, μια φυσική κοινωνία, που προήλθε από διαδοχικές συνενώσεις μικρότερων και αρχαιότερων συμβιωτικών ομάδων ("οίκων" και "κωμών), που είναι και αυτές φυσικές. Η "πόλις" μάλιστα αποτελεί την τελική μορφή που εκείνες πήραν μετά την ολοκλήρωση της εξελικτικής τους πορείας. Είναι απόλυτα "αυτάρκης", δηλαδή έχει τη δυνατότητα να καλύπτει με ίδια μέσα το σύνολο των αναγκών των μελών της (υλικές / βιοτικές, ψυχικές / συναισθηματικές, πνευματικές, ηθικές) στον ύψιστο δυνατό βαθμό. Μια τέτοια συμβιωτική κοινότητα εξασφαλίζει στον άνθρωπο όχι απλά την επιβίωση / αυτοσυντήρηση ("ζῆν") αλλά την ευδαιμονία ζωή ("εὖ ζῆν"), που είναι το υπέρτατο αγαθό για εκείνον αλλά και ο τελικός σκοπός συγκρότησής της.

B4. Η «διαίρεση» της ανθρώπινης ψυχής κατά τον Αριστοτέλη.

Δες σχολικό βιβλίο "Αρχαία Ελληνικά: Φιλοσοφικός λόγος", σελ. 152-3: "Η ψυχή του ανθρώπου, είπε ο Αριστοτέλης...κατέληξε να διακρίνει τις ανθρώπινες αρετές σε ηθικές και διανοητικές".

B5. α. περίφημος, σύσταση, παράκληση: Με ποιες λέξεις του κειμένου από το πρωτότυπο σχετίζονται ετυμολογικά οι παραπάνω;

β. πάντων, μάλιστα: Να γράψετε τα αρχαιοελληνικά αντώνυμα των παραπάνω λέξεων

α. περίφημος: φάσκοντες

σύσταση: συνεστηκυῖαν, συνεστῶτων

παράκληση: καλουμένη, καλεῖν

β. πάντων: οὐδένων

μάλιστα: ἥκιστα

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΑΔΙΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. ΑΠΟΔΟΣΗ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Πάρα πολύ όμως οργίζομαι άντρες, κάθε φορά που ακούω κάποιον από τους φίλους του να λέει ότι τάχα δεν είναι δυνατόν να θεωρείται αυτό προδοσία, αν δηλαδή κάποιος έφυγε από την πόλη: πράγματι οι πρόγονοί σας κάποτε, αφού εγκατέλειψαν την πόλη, όταν πολεμούσαν με τον Ξέρξη, μεταφέρθηκαν στη Σαλαμίνα. Και είναι τόσο ανόητος και έχει εντελώς περιφρονήσει τον καθένα ανεξαιρέτως από εσάς, ώστε αξίωσε να παραβάλει το ωραιότερο από τα έργα με το πιο επονείδιστο. Γιατί σε ποιο μέρος η γενναιότητα εκείνων των ανδρών δεν έχει αποδειχτεί περίτρανα ξακουστή; Και ποιος είναι τόσο φθονερός ή δεν θέλει να μιμηθεί όλους αυτούς ανεξαιρέτως, ώστε αυτός δεν θα ευχόταν να είχε συμμετάσχει σε όσα έχουν γίνει από εκείνους; Διότι δεν εγκατέλειψαν την πόλη, αλλά μεταφέρθηκαν σε άλλο τόπο, αφού έλαβαν τη σωστή απόφαση απέναντι στον επερχόμενο κίνδυνο.

Γ2.α. Να γράψετε τους υπόλοιπους βαθμούς των παραπάνω λέξεων:

μάλιστα, τὸ αἰσχιστον, καλῶς

μάλιστα : μάλα - μᾶλλον

τὸ αἰσχιστον : τὸ αἰσχρὸν - τὸ αἰσχίον

καλῶς : κάλλιον - κάλλιστα

Γ2.β. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

ἀγανακτῶ: το τρίτο ενικό πρόσωπο της προστακτικής του ενεστώτα στη φωνή που βρίσκεται: *ἀγανακτεῖτω*

διέβησαν: το δεύτερο ενικό της προστακτικής του αορίστου β' στη φωνή που βρίσκεται: *διάβηθι*

ἔστιν: τον ίδιο τύπο στο μέλλοντα: *ἔσται*

συμβालεῖν: τον ίδιο τύπο στον ενεστώτα και παρακείμενο στη φωνή που βρίσκεται: *συμβάλλειν - συμβεβληκέναι*

ἠξίωσε: το δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο της ευκτικής και προστακτικής ενεστώτα στη φωνή που βρίσκεται: *ἀξιοῖτε - ἀξιοῦτε*

Γ3.α "Ἀγανακτῶ δὲ μάλιστα ὃ ἄνδρες, ἐπειδὴν ἀκούσω τῶν μετὰ τούτου τινὸς λέγοντος": Να αναγνωριστεί το είδος του υποθετικού λόγου που λανθάνει στο κείμενο και να μεταγραφεί στο είδος εκείνο που δηλώνει την «αόριστη επανάληψη στο παρελθόν»

Ο υποθετικός λόγος δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν και μέλλον (υπόθεση: ἐπειδὴν ἀκούσω / ἄν + υποτακτική, απόδοση: ἀγανακτῶ / οριστική ενεστώτα). Μετά τη μετατροπή ο υποθετικός λόγος λαμβάνει την εξής μορφή:

Ἦγανάκτουν (ἄν) δὲ μάλιστα ὃ ἄνδρες, ὅποτε ἀκούσαιμι τῶν μετὰ τούτου τινὸς λέγοντος.

Γ3.β. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις παρακάτω λέξεις του κειμένου.

λέγοντος: κατηγορηματική μετοχή, εξαρτώμενη από το ρήμα αίσθησης «ἀκούσω», συνημμένη στο αντικείμενο του ρήματος "τινὸς"

πρὸς Ξέρξην: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει εχθρική κατεύθυνση από το ρ. ἐπολέμουν

ὑμῶν (το δεύτερο): αντικείμενο στη μετοχή "καταπεφρονηκῶς"

τῶν ἀνδρῶν: γενική κτητική στο «ἀρετῇ»

ἐκείνοις: δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου (του ποιητικού αἰτίου), εξαρτώμενη από το συντελικού χρόνου ρηματικό τύπο «τῶν πεπραγμένων».

ΘΕΜΑΤΑ 2005
ΟΕΦΕ